

Sík Sándor : Fekete kenyér. Verskötet Jaschik Álmos rajzaival. Dómkiadás. Abban az évtizedben, amelyben vonzó és taszító delejének egész sugárzásával Ady Endre jelentette a magyar költészet központi égitestjét, tűnt fel Sík Sándor, azonban ő ama kevesek közé tartozott, akik tudtak saját pályájukon keringeni. Sőt annak a körnek számára, amely tartalmilag a katolikus világnézet feszültségével volt telítve, ő jelentette a költői központot. Hatását pontosan ellenőrizni lehet mindazokon, akik körébe gyűltek, viszont azok a tényezők, amelyek az ő saját alkotásainak közvetlen belső formálói voltak, csak belőle magából eredeztethetők. Témáit az univerzalitás igényével fellépő világnézetének ama szféráiból merítette, ahol az ember egyedül áll szemben Istennel ; Sík Sándor ennek az individuumnak költője volt. Ez a témakör minden bizonnyal időtlen szféra : nincs alávetve a korszakok változásainak, mint a többi költői ideák, amelyek darabokra hulltak a világháború utáni szörnyű detonációban, detonációjában annak a társadalmi rendnek, amellyel kapcsolatban voltak. Az erre következő évek azok, amelyekben Babits — egy még romjaiban is impozáns költői témakör vátesze — a líra haláláról írhat. Azonban az, hogy ebben az időben Sík Sándor költői termése is gyérül és témáiban is keresést mutat, valószínűleg csak véletlen időbeli összeesés. Minden témakörnek megvannak a géniusz számára elérhető határai és ha az alkotó az ezeken belül lévő egész területet érintette, új területet kell keresnie. És mindazok, akik figyelemmel kísérték, nyomon tudták kö-

vetni, hogy Sík Sándor az individuum témakörétől hogyan távolodott el egyre jobban és verseinek belső mágnesűi hogyan mutattak egyre határozottabban a kollektívítások élményei felé. A «Sarlós Boldogasszony» kötet és az «Advent» c. oratórium jelzik azt az utat, amelynek még mindig csak egyik állomása most megjelent kötete, a Fekete Kenyér is. Állomás, de valószínűleg a legjelentékenyebb. A verskötet jelentőségét nem lehet ugyan a vers és oldalszámmal mérni, de mégis van valami jelentése annak, hogy vékony füzetke helyett testes verskötet kerül az olvasó kezébe. De kell is hely : az útját most már teljes biztonsággal látó Sík Sándor árasztja el a lapokat egy új háborgási korszakához érkezett vulkán földrengést kísérő tüzeivel. S valóban úgy fekszenek előttünk a versek, ahogy kínjuk és kényünk alkotójukban zsongani kezdett, formátlanul és tündöklőn, mint a láva. A hasonlatot még részletezni is lehetne, mert vannak ebben a kötetben versek, amelyek oly hőséget árasztó hömpölygéssel szakadnak alá szétfreccsenő soraikkal, akár a láva kataraktái. Az erő vagy inkább kényszer, amely előzúditja őket, a leszámolás, a számvetés kényszere : egy ember, mielőtt tovább menne, számot vet önmagával és mindazokkal a szálakkal, amik őt bárhova kapcsolják. Érző szálak bonyolult hárfája ez, amely családhoz, nemzethez, környezethez, társadalomhoz köti az embert ; kollektívításokhoz, — mondja hidegen a recenzens, de a költő megkínzottan így sikolt fel : emberekhez ! S a titokzatos hárfaszálai együtt fájnak ama megkínzott tagokkal, amikkel kapcsolatban van-

nak, a nemzettel és társadalommal és felkiáltanak érettük és az ő nevükben amaz Örökhöz, akivel egyedül és a saját nevében állt szemben ifjúsága lázában. Nem maradhat ki semmi a nagy leszámolásból, fel kell vonulni itt az egymáshoz fűződő ciklusokban a gyermekkor hőmezőinek, az ifjúságnak, fel kell idézni az egyetemi tantermek zsongását, a könyvek tengerét, amelynek minden hulláma más és más nyelven kiáltoz, szerzetesi célát és morajló szerkesztőségeket, főpróbát, mellékutkákat, a világháború népfölkelőit, a forradalmak szennyét és dőrejét . . . egy élet és egy kor történelme ez, nem tudjuk, melyiké inkább, talán egyformán mind a kettőé. Sik Sándor, a költő, egyelőre a hozzájuk való saját viszonyát tisztázza a kötetben, amely ha nem is egyszerre szakadt ki belőle, de mindenesetre ugyanegy hangulatnak pszihikai egységében született: szinte egyetlen vers, váltakozó hangokkal és kórusokkal, egyetlen zenedarab az orgona változó regiszterein. A költészet útját nem lehet a geometrikus görbék törvényei szerint kimérni, de úgy tetszik, hogy ezután maguk az emberi közösségek szólnak meg énekükkel és jajukkal, hiszen a költő már most nekik ajánlja a szívét, mint valami forró és puha kenyeret, amelyet alázatosan vall egyszerűnek és feketének . . . Ez a szimbolum húzódik át az összes versciklusokon és nemcsak a kötet egy-egy vers voltát fokozza, hanem alkalmat ad Jaschik Álmosnak arra, hogy az emberi hangra írt költemények mellé odaszője a vonalakból való költemények fehér és fekete mágiáját is.

Ijjas Antal.

Károlyi Imre gróf: A kapitalista világrend válsága. Budapest 1931. — Nehéz volna eldönteni, hogy csakugyan igaz-e az a ma annyiszor elhangzó meggyőződés, mely szerint az emberiség még sohasem élt át ilyen-

méretű válságot. Az azonban kétségtelenül való, hogy korunk válsága két tekintetben is lényegesen különbözik a história eddigi összes nagy fordulatától. Az egyik az, hogy ez az első ilyen eset, amely valóban az egész emberiségre kiterjedő krízis, minden nép és minden társadalmi osztály sorsát hatalmában tartja. Bizony, az emberekre ilyen formában sujtott le összetartozásuk tudata. A másik pedig az, hogy ilyen tudatosan, mint ma, sohasem éltek át ilyenfajta megrázkódtatást. Ma úgy vagyunk, mint a beteg orvos — a történelmi, gazdasági, szociológiai tudományok fejlettsége folytán, — ki maga diagnoszkálja betegségét és tisztán látja a procedurát. S a legtragikusabb az, hogy a betegség rombolását nem tudjuk feltartóztatni, de nem azért, mintha a gyógyszerek ismeretlenek volnának, hanem azért, mert az emberiség nemcsak bölcsekből és szentekből áll, hanem esztelen, gyáva és aljas emberekből is, s emellett az események, a befolyásunk alól mindörökké kisiklott régmúlt okszerű következményei, olyan gravitációs erővel hurcolják magukkal az emberiség sorsát, hogy szerfelett kísértő az apatikus lemondás. Ez azonban mégis tilos a jobbik számára. Először is biznunk kell, mint az orvosnak a legreménytelenebbnek látszó esetben is a természet regeneráló erejében. Másodszor pedig tudnunk kell, hogy az észszerű szellemi befolyások bármily lassan, nehezen és sokszor elformátlanodva, de mégis megtalálják az érvényesülés útját és hatásuk egyszer mégis csak megmutatkozik. Az őrizőknek vigyázni kell a strázsán, azért őrizők.

Károlyi gróf mindenesetre ezek közé tartozik. Régen keltett publicisztikai mű olyan mély és széleskörű hatást közönségünk körében, mint az ő könyve. Az ilyen természetű munkáknál, melyek közvetlenül az életre és gyakorlatra akarnak hatni, nem